

Dugovječnost – civilizacijsko postignuće i izazov današnjice

/ Longevity – an Achievement of Our Civilization and a Contemporary Challenge

Ovaj tematski broj «Socijalne psihijatrije» tiskan je povodom 60. obljetnice osnutka Psihogeriatrijskog odjela, a u sklopu 140. obljetnice osnutka i kontinuiranog rada Bolnice Vrapče, današnje Klinike za psihijatriju Vrapče, koja je u svojoj dugogodišnjoj povijesti višekratno mijenjala ime (1), no nikada nije odustajala od prvobitno zadane misije – pomaganja osobama s duševnim smetnjama. Kako je to i kod samog osnutka zamišljeno, Bolnica je građena da bude «lječilište i učilište», a isto je vremenom i postala. Sagleđavajući danas što je sve i kada u Bolnici Vrapče osnovano i uvedeno, zasigurno se može reći da su svi suvremeni psihijatrijski trendovi ovdje ubrzo ugledali svjetlo dana, te bili prakticirani – od prvog «elektrošoka» do prve tablete antipsihotika (klorpromazin / Largactil) (2), isto tako od radno-okupacione terapije do art-terapije i analitičkih psihoterapijskih metoda odnosno rehabilitacije psihijatrijskih bolesnika (3).

Davne 1959. godine u ondašnjoj Psihijatrijskoj bolnici Vrapče otvoren je prvi Odjel za gerontopsihijatriju. Tu službu za gerontopsihijatriju osnovao je prim. dr. Velimir Domac, kao prvi odjel takve vrste u bivšoj Jugoslaviji, ali i na ovim prostorima jugoistočne Europe.

Nedugo zatim, 1967. godine, i u susjednoj Psihijatrijskoj bolnici Jankomir (današnja Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan) osniva se takav odjel. Prema podacima iz 1984. godine Odjel gerontopsihijatrije u Vrapču raspolagao je sa 145 kreveta (99 ženskih i 46 muških), a odjel u PB Jankomir s osamdesetak kreveta za bolesnike oba spola.

This issue of “Social Psychiatry” was published on the occasion of the 60th anniversary of the foundation of the Psychogeriatric ward and the 140th anniversary of the foundation and continued work of the Vrapče Hospital, today’s University Psychiatric Hospital Vrapče, which has changed its name several times over its long history (1) but never abandoned its initial mission – providing help to people with mental disorders. The hospital was conceived as “a sanatorium and an educational institution”, which it became over time. Surveying everything that has been introduced in the Vrapče Hospital, it is obvious that all contemporary psychiatric trends have been practiced there – from the first electroshock to the first antipsychotic tablet (chlorpromazine/Largactil) (2), as well as occupational therapy, art therapy, and analytic psychotherapeutic methods and rehabilitation for psychiatric patients (3).

In the distant year of 1959, the first gerontopsychiatric ward was opened in what was then called Psychiatric Hospital Vrapče. The gerontopsychiatric ward was established by Dr Velimir Domac and was the first such ward not only in ex-Yugoslavia but in this part of Eastern Europe. Not long after, in 1967, the neighbouring Psychiatric Hospital Jankomir (today’s St. John Psychiatric Hospital) opened one such ward of its own. According to data from 1984, the Gerontopsychiatric ward in Vrapče had 145 beds (99 female and 46 male), while the ward in the Psychiatric Hospital Jankomir had approximately 80 beds for patients of both genders.

Prelistavajući u bolničkoj Knjižnici knjigu pod naslovom «Sveobuhvatna zaštita starijih osoba», a koja sadrži materijale sa Simpozija održanog povodom proslave dvadesetpete godišnjice Odjela za gerontopsihijatriju, a koju je izdala Psihijatrijska bolnica Vrapče – Zagreb (4), može se konstatirati da je već tada u ovom okruženju shvaćena bit suvremenog društva, a to je upravo taj posvuda evidentni iskorak glede signifikantnog produljenja ljudskog života, tj. novo-ostvarene dugovječnosti, kao jedinstvenog civilizacijskog postignuća suvremenog društva.

Danas, kada Svjetska zdravstvena organizacija proglašava demenciju, koja je tipična bolest III. životne dobi, javno-zdravstvenim prioritetom, i kada se od svake zemlje traži da izradi svoj Nacionalni plan / strategiju borbe protiv demencije, postaje potpuno jasno da i bolnička skrb za starije treba biti specijalizirana, tj. skrojena prema njihovoj mjeri, uvažavajući specifične poteškoće i potičući preostale mogućnosti (5).

Svoju gratifikaciju «Služba za gerontopsihijatriju» doživljava 2018. godine kada je od strane Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske u sklopu Klinike za psihijatriju Vrapče, a na osnovi stručnosti i brojnih prethodnih aktivnosti, u «Vrapču» imenovan Referentni centar za Alzheimerovu bolest i psihijatriju starije životne dobi (6). Stručnjaci različitih profila koji rade u Referentnom centru svakodnevno multidisciplinarnim pristupom sveobuhvatno skrbe za osobe oboljele od demencije i za njihove neformalne njegovatelje, koji su najčešće članovi obitelji.

Povodom ovog Simpozija pod naslovom «Dugovječnost – civilizacijsko postignuće i izazov današnjice», a koji se održava na Dan bolnice 15. studenog 2019. godine, brojni eminentni stručnjaci iz područja neuropsihijatrije starije životne dobi, kao pozvani predavači, zamoljeni su također da svoje teme i pismeno obrade, tj. prirede članak za ovaj tematski broj, te apostrofiraju neke od medicinskih izazova koje pred sve nas stavlja dugovječnost. Nadalje, i autori odabranih postera zamoljeni su da napišu cje-

By reading the pages of a book from the hospital library entitled “Comprehensive protection of the elderly”, which contains materials from a symposium held on the 25th anniversary of the Gerontopsychiatric ward and which was published by the Psychiatric Hospital Vrapče – Zagreb (4), it is noticeable that even in those days the essence of contemporary societies was understood, which is the evident progress in the area of significant extension of life expectancy or newly achieved longevity as a unique achievement of the contemporary society.

Now that the World Health Organization has declared dementia, a disease typical for the elderly, a public health problem, requesting that every country make its own national plan or strategy for a fight against dementia, it becomes entirely clear that hospital care for the elderly needs to be specialized, i.e. conceived according to the patient's needs, simultaneously taking into consideration specific difficulties and encouraging other treatment options (5).

The Gerontopsychiatric ward was gratified in 2018 when the Croatian Ministry of Health established the Referral Centre for Alzheimer's Disease and Old Age Psychiatry within the University Psychiatric Hospital Vrapče on the basis of expertise and numerous previous activities (6). Experts of various backgrounds working at the Referral Centre use a multidisciplinary approach on a daily basis to comprehensively care for people with dementia and their informal caregivers, who are usually family members.

On the occasion of this symposium, entitled “Longevity – an achievement of our civilization and a contemporary challenge” and held on Hospital Day, November 15, 2019, numerous prominent experts from the field of neuropsychiatry of old age who were invited to hold lectures were also asked to prepare their topics in the form of articles for this thematic issue and thereby address certain medical challenges presented by longevity. The authors of selected posters were also asked to provide summa-

lovite tekstove, odnosno sažetke svojih izlaganja. Na taj smo način ovim tematskim brojem omogućili i onima koji nisu bili u mogućnosti nazočiti Simpoziju da pročitaju o čemu je sve bilo riječi, a budućim generacijama da kritički sagledaju ovaj trenutak kako bi mogli biti bolji u liječenju, te učinkovitiji i empatičniji u skrbi starijih osoba.

**Prof. prim. dr. sc. Ninoslav Mimica,
dr. med., IFAPA**

Predstojnik Klinike za psihijatriju Vrapče
Voditelj Referentnog centra za Alzheimerovu
bolest i psihijatriju starije životne dobi
Pročelnik Zavoda za biologijsku psihijatriju i
psihogerijatriju
Gost-urednik časopisa Socijalna psihijatrija

ries of their presentations. This thematic issue therefore enables those who were prevented from attending the symposium to read about the topics that were discussed, while future generations can critically assess this moment in order to improve their treatment skills, efficacy, and empathy when providing care to the elderly.

**Prof. prim. Ninoslav Mimica,
MD, PhD, IFAPA**

Head of University Psychiatric Hospital Vrapče
Head of the Referral Centre for Alzheimer's
Disease and Old Age Psychiatry
Head of Institute of Biological Psychiatry and
Psychogeriatrics
Guest editor of the journal Social Psychiatry

LITERATURA/REFERENCES

1. Jukić V. Nazivi Psihijatrijske bolnice Vrapče kroz njezinu povijest. *Soc Psihijat* 2011; 39(2): 126-7.
2. Folnegović-Šmalc V, Henigsberg N, Kocijan-Hercigonja D, Makarić G, Mimica N, Uzun S. Pedeset godina psihofarmakoterapije. *LijecVjesn* 2002; 124(11-12): 378-9.
3. Brečić P, Ostojić D, Stijačić D, Jukić V. Od radne terapije i rekreacije do psihosocijalnih metoda liječenja i rehabilitacije psihijatrijskih bolesnika u Bolnici „Vrapče“. *Soc Psihijat* 2013; 41(2): 174-83.
4. Mrkoci B. (ur.). Sveobuhvatna zaštita starijih osoba. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče – Zagreb, Služba za gerontopsihijatriju, Svezak X, 1986.
5. Mimica N, Bogdanović N, Tomasović Mrčela N, Tomek-Roksandić S, Kušan Jukić M, Klepac N i sur. Alzheimerova bolest – gerijatrijski gerontološko-javnozdravstveni prioritet. U: Tomek-Roksandić S, Mimica N, Kušan Jukić M (ur.), Alzheimerova bolest i druge demencije – rano otkrivanje i zaštita zdravlja. Zagreb: Medicinska naklada, 2017, str. 3-13.
6. Mimica N, Uzun S, Sisek-Šprem M. Referentni centar Ministarstva zdravstva za Alzheimerovu bolest i psihijatriju starije životne dobi. *Neurol Croat* 2018; 67(Suppl. 3): 71.